

PAPER DETAILS

TITLE: Kronik ; Türkiye'de 1954 Yilinda Insan Haklarinin Saglanmasina Müteallik Hareketler

AUTHORS: EDITÖRDEN

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37821>

K R O N I K

TÜRKİYE'DE 1954 YILINDA İNSAN
SAĞLANMASINA MÜTEALLİK HAL

Tesrii Mevzuat

I — *Memurun Hukuku :*

1 — *Fevkalâde mesaiden dolayı ikramiye* :
yınlanıp yürürlüğe giren 6222 sayılı kanunla: Z
dit eden hastalık ve zararlılarla mücadele işlerinde
teren ilgili memurlara 500 liraya kadar ikramiye v
tir.

2 — *Harcırahların arttırılması* : 18.2.1954 t
mart tarihinde yürürlüğe giren 6245 sayılı yeni l
şartlara uymak üzere, bütün harcırah, yevmiye v
lıklarını arttırmıştır. Hiç bir yevmiye 6 liradan aş
tiş ve kontrol maksadiyle seyahat eden türlü mu
yevmiyeleri 15 liradan aşağı olamayacaktır. Buna
tutarının % 7 sinden fazlası da verilemez.

3 — Açıktaki memuru tercihan tayin : Bazen lâğvedilir. Bu yüzden memur acıkta kalır. 20.2.19

5 — *Memuriyete girme hakkını tahditlerden kurtarma* : 5979 sayılı kanun, tıp mensuplarının Devlet memuriyetine girmeleri hususunda ağır bir şartla sınırlanmış hukukuna talip olan tıp mensuplarını, önce coğrafî ve idarî sebeplerle mahrumiyet bölgesi sayılan yerlerde mecburî hizmete tabi tutuyordu. Bu hizmeti yapma haklarındaki tıp hizmetlerine tayin etmiyordu.

Şimdi, 8.3.1954 tarihinde yürürlüğe giren 6300 sayılı kanunla sınırları koyan 5979 sayılı kanunu kaldırmıştır. Bu kanunun, tıp hizmetinde memuriyete girme hakları tıbbî hizmetlere başlamış oluyor.

6 — *Tekaütlük hakkından faydalanma* : 23.3.1954 tarihinde yürürlüğe giren 6388 sayılı kanunla, tiyatrosunda mukavele ile çalışan sanatkârlara da tekaütlük hakkı verilmektedir. Ayrıca, bunların evvelce Devlet Tiyatrosunda çalışanları de tekaütlük müddetine sayılacaktır.

7 — *Tekaütlüğe sevk için hizmet müddetinin azaltılması* : 25.6.1954 tarihinde yürürlüğe giren 6420 sayılı kanunla, tekaütlük için gereken 30 yıllık müddeti bazı kayıt ve şartlar altında azaltmıştır.

II — *Beşerî Şahsiyetin Korunması* :

1 — *Sosyalman zayıfların korunması* : A — *Emekli Sandığı Kanunu*, vefat etmiş memurların dul ve yetimlerine bir maaş bağlamaktadır. Fakat bu kanunun 75 no.lu maddesi, vefatı zamanında evli bulunmayan kız çocuklarına

kanun, Hava Harp Okuluna girmek isteyen sivil öğrencilerinin, bulundukları yerlerden, okula kadarki muamelesinin cereyan ettiği sıradaki iâşe ve yataklıkta letçe ödeneceğini emretmektedir. Keza aynı gündü sayılı kanun da, milletlerarası taahhütler icabı askerlerin aileleri ile vedalaşmak üzere memleket rafları ile su başkını, zelzele, yangın gibi âfetlerden kından olan askerlere hemen izin verilerek yol mçe ödeneceği ifade edilmektedir.

2 — *Basın İşçilerinin ve Gazetecilerin korun* hinde yürürlüğe giren 6253 sayılı kanun; basın çalışanlar arasındaki münasebeti, çalışanlar lehzenlemiştir: Buna göre, bir mevkutede çalışan gazverilen işlerle yazdırılan yazılar için ayrıca bir çalıştığı mevkutedeki bir yayın dolayısıyla hapisrenden almakta devam eder. Her ne sebeple oluatatil eden bir mevkutede çalışanlar, daha iki ay mlar. Her iki dinî bayramın ilk günleri hariç, gazeteciler çalıştırılmaz. Günlük iş müddeti 8 saati geçnormal çalışma ücretinin saat başına düşen miktisine kadar ilâve ücret verilir. Gece saatlerinin ilâv aşığı olamaz.

3 — *İşçinin korunması*: İş kanununun bazı ren ve yayın tarihi olan 8. 3. 19v4 de yürürlüğe gi iş ihtilâflarını çözmekle görevli hüküm kurulların kurulan toplantı günlerinde mezun saymakta ve primlerinin temsilci işçilerle bunların işverenleri

giren 6309 sayılı mâden kanunu, maden sahası sîhhi yardım yapılabilmesi için gerekli tedbirler lâti kurma, gerekli ilâç ve malzemeyi bulundurma işletilmesi imtiyazını alana yüklemektedir.

6 — *Suç ve suçlular karşısında itibar ve* 17.3.1954 tarihinde yayınlanıp yürürlüğe girenlerden beri tatbik edilen çok partili siyaset hayatı basında, suç ve suçluların beşerî şahsiyetin itibar bulmalarını önlemek istemiştir. Buna göre; basın namus, şeref veya haysiyetine tecavüz edilmesi; kırarak, şöhret veya servetine zarar verebilecek bulması; rızası hilâfına hususî veya ailevî ahvalinin le yasak edilmiştir. Yani 6 aydan 3 seneye kadar 10.000 liraya kadar ağır para cezası verileceği sötekerrürü, cezaları bir misli arttıracaktır.

Bu kanun, itiraf etmeli ki, siyasî hayatın harakil eden basın üzerinde terbiyetkâr tesirlerde buluşlar içine karışmış olan kimselerin - bilhassa adamlarının şahsiyetlerini korumuştur. Fakat, serbest tenkid görevini görürken, onu, çekingen sevk ederek serbest basından beklenen tenkid han de olmuştur.

7 — *Gemi adamlarının iktisaden ve sosyalm* tarihinde yayınlanıp yürürlüğe giren 6379 sayılı gemilerinde çalışan gemi adamlarının yılda bir tanımaktadır. Ayrıca Türkiye'de yürürlükte olan

de, yerli sermaye ve teşebbüslere tanınan bütün hak ve ayrıcalıklar tanınmıştır.

2 — *Yabancı gemi adamlarına eşit muamele* : 1954 yılında yayınlanıp yürürlüğe giren 6379 sayılı deniz iş kanununa bahsettiği bütün hakları, mütekabiliyet esasıyla Türk gemilerinden çalışan yabancı Devlet tebaası ile eşit bahşeder. Bunlar bilhassa yıllık ücretli izin, mulkiyetten yararlanma gibi hususlardır.

IV — *Siyasî Hakların Korunması :*

1 — *Seçilme hakkının korunması* : Mebus Sema ve Kurulları Kanun maddelerini değiştiren ve 23. 2. 1954 tarihinde yürürlüğe giren kanun eşit oy alan namzetlerden birisinin seçilme kur'a usûlünü koymaktadır. Şu kadar ki kur'ayı kazanan mebusbütün kalkmıyor. Kur'ayı kazanan meb'usluğundan dolayı tarafından usulüne göre iptâl edildiği zaman, yerinde evvelce kur'ayı kaybetmiş olan seçilmiş sayılır.

2 — *Siyasî tenkidde bulunma hakkının sınırlandırılması* : Siyasetin korunmasına müteallik mevzuatın 6 ncısı 1954 sayılı kanunun müteakip maddeleri, Devletin siyaseti ile ilgilisarsacak mahiyette yalan haber veya havadisleri yayınlamak dokümanları yapanların da 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasına uğrayacak olmaları gibi aşağı olmamak üzere ağır para cezasına uğrayacaktır.

Bu hükmün sıklet merkezi haber, havadis ve yalanlar” teşkil etmesidir. “Yalan” teşkil eden haber, haberi yayınlamanın neşri ile Devletin siyasî veya malî itibarını bozmak gibi gözükmüyor.

vekilleri seçimi kanunu, seçme ve seçilme hakları için prensibinin uygun olarak geniş tutmuştu. Bu cümle muhtelif siyasî partilerin Meclise girip bir muvazene teminli olan şahsiyetleri, karşılıklı olarak kendi listelerine alması mümkün idi. Keza, bir siyasî parti listesinde, müstakil adayların da yer alması mümkün idi. Herhangi bir parti de, müstakil veya parti adayı halinde yer almak istemezdi. Fakat olamıyan kimselerin, bir başka parti listesinde de yer alması ya müstakil aday olarak yer alması da mümkün idi.

7.7.1954 tarihinde yayınlanıp yürürlüğe giren seçim kanunu, seçilme hakkının umumîliğine dahil olan bu hususla ilgili kanun, bu yasakları ile seçilme hakkının parçalanmasını önlemeyi amaçlamıştı. Fakat bu kanunla kombinezonlar dolayısıyla bir parti listesinde partili adayların olma imkânını kaybedenlerin, herhangi bir şekilde de, Corps électoral, önüne çıkması önlenmiş oluyor. Keza, kanunla, bazı müstakil ve zatî Parlamentoya sokulmuş adayların, kanunla, bazı müstakil ve zatî

B — Keza, bu son kanundan önce memur statüsündeki kişilerle, belediyelerde ve iktisadî Devlet teşekküllerinde çalışanların seçilmeleri mümkün idi. Belediye reisleri ile idare âmirleri o bölgeden seçilebiliyorlardı. Bu iki ay önce istifa etmiş idiler.

Bu son kanun, bunlarla beraber, bütün memurların seçilmeleri ve seçilebilmeleri için, seçimden 6 ay önce istifa etmeleri kaymıştır. Bu suretle de, seçilme hakkını, geniş bir şekilde koruyor. Bu; aynı zamanda, seçeceği entellektüel adayların seçimde choix sahasını da daraltan bir tahdit teşkil eder. Çünkü

5 — *Seçme hakkını icranın güçleşmesi*: K dan, önce, seçmen, muhtelif parti adaylarından rekkep bir karma liste yapabilirdi. Parti dışı tüm matbu karma listeler yapıp bunları, seçmenler lirdi.

Türk seçmeni, partilere oy verme temayülü hıslara da oy verme temayülünü muhafaza eder. tiye belirli bir şekilde sempatizan olmıyan ve oyla bir kısmı, türlü parti listelerini ve müstakilleri liste yaparlardı. O bölgede umumî temayülü yok met vermek isteyen parti dışı türlü guruplar da, yüllerine uygun karma listeler bastırıp dağıtabili

Şimdi, bu 6428 sayılı kanun, karma listelerin nin eli ile yazılabilmesine imkân vermektedir, m ya başka bir aletle çoğaltılmış karma liste kulla dir. Bu ise; seçmenlerinin mühim bir kısmı okuma kendi eliyle karma liste yapma imkânından mah seçmeni, parti listelerine oy vermeye zorlama teşk seçmen, bir parti listesindeki beğenmediği adayl man dahi, bu isimler iptal edilmemiş sayılmakta v rine yazılan isimler de yazılmamış telâkki edilere kullanılmış sayılmaktadır. Bütün bunlar ise, se güçleştirme ve hattâ buna bir müdahale teşkil etm

6 — *Siyasî hakların icrasına endirekt tesir*

NİZAMNAME VE TALİMATNA

1 — *Hizmetin Karşılığı :*

1954 yılında türlü Vekâletler tarafından hazırlanarak tettekikinden geçtikten sonra İcra Vekilleri Heyetince nizamnamelerden 4/3529 sayılı nizamname, Metr c son ile komi, barmen, kapıcı, portürk gibi benzeri den hizmet karşılığı alınan paralardan nasıl fayda düzenlemekte ve bu suretle, bunlara, yaptıkları s lanmaktadır.

2 — *Dinlenme ve iş müddeti :* 1954 yılında t fından hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince kararla namelerden 4/3191 sayılı kararname, gemi adamlar detlerini düzenlemiştir. Bu kararname, bir kerre, h deti içinde fasılasız 8 saat dinlenme verilmesini n da, muhtelif sınıf gemi adamlarının günde ve haftac azamî iş saatlerini gösterir. En uzun iş müddeti, kan veya uzak sefer yapan gemilerde çalışanlara verile 84 saatlik azamî iş.

3 — *Müstehlikin ve müşterinin korunması :* 4 yılı kararnamelerde gerek ithal olunan, gerek memle nan bazı malların satışında tâbi olacağı kontrolü ve tesbit etmiştir.

TÜRKİYEDE 1954 YILINDA İNSAN HA

2 — *Kurutulan bataklıklar üzerindeki hakkın* yılı kanun, doldurma ameliyesinin dışında kalan bir ralarını temizlemek, su yatakları açmak gibi kuru hususî şahıslar namına tesciline imkân vermektedir. le kurutulan bataklıkların hususî şahıslara geçmesi ması şartını ileri sürmüştür. Bu hususta, İdare ile sında çıkan anlaşmazlıkları çözerken, Devlet Şûras hükümler vermiştir. 22. V. 1954 tarihli bir Devlet Ş tirme kararı, evvelden izin alma şartının aranmıya suretiyle, kurutulan bataklıklar üzerinde kurutanın

3 — *Maaş, müktesep hakkının tanınması* : Hizi derecesine göre, her memur, belli bir maaş alır. Faka kendi isteği ile bir derece aşağı kadrolu bir vazifeye İdare, memura, müktesep hakkı olan eski maaşını ve kendi arzusu ile tayin edildiği kadronun aşağı verme temayülü göstermiştir. Bu hususta İdare ile anlaşmazlığı çözerken, Devlet Şûrası birbirinden fa miştir. 8. X. 1954 tarihli bir Devlet Şûrası içtihad birl murların, hizmet yılına ve başarı derecesine göre ols derecesinin, şimdi, daha aşağı kadroda da verileceğin